

ZASADY ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU BUDOWNICTWA WIEJSKIEGO W AKTACH PRAWNYCH

Abstrakt

Polskie przepisy prawa na poziomie ustaw, rozporządzeń i Polskich Norm uwzględniają przepisy UE dotyczące zrównoważonego rozwoju. Nie we wszystkich przedmiotowych aktach prawnych używana jest terminologia zrównoważony rozwój, zrównoważone budownictwo. W analizowanych aktach prawnych ustawodawcy koncentrują się na pojedynczych obiektach. Wyraźny jest brak podejścia holistycznego oddziaływania kompleksu obiektów wchodzących w skład gospodarstwa rolnego na środowisko.

Wstęp

Kraje UE zobowiązane są do wprowadzania do swojego ustawodawstwa przepisów dyrektyw UE na poziomie ustaw, rozporządzeń i norm.

Najstarszym i jednocześnie podstawowym dokumentem w zakresie budownictwa jest Dyrektywa Rady Wspólnot Europejskich Nr 89/106/EEC [1]. Dokument ten określa wymagania podstawowe w zakresie szeroko rozumianego bezpieczeństwa ochrony środowiska, które muszą spełniać obiekty budowlane. Wśród wymagań podstawowych dotyczących budownictwa zrównoważonego są to zapisy:

- obiekty budowlane nie mogą stanowić zagrożenia dla higieny lub zdrowia użytkowników w wyniku wydzielania się gazów toksycznych, obecności szkodliwych cząstek, emisji niebezpiecznego promieniowania, zanieczyszczenia, zatrucia wody lub gleby, nieprawidłowego usuwania ścieków, dymu odpadów w postaci stałej lub ciekłej, obecności wilgoci w częściach obiektów lub na powierzchniach wewnętrznych obiektów,
- hałas, na który narażeni są użytkownicy obiektu budowlanego lub ludzie znajdujący się w pobliżu obiektów nie może przekraczać poziomu stanowiącego zagrożenie dla ich zdrowia. Poziom hałasu musi pozwolić na spanie, odpoczynek i pracę w zadowalających warunkach,
- obiekty budowlane muszą charakteryzować się oszczędnością energii i izolacją termiczną. Instalacje grzewcze, chłodzące i wentylacyjne muszą utrzymywać na niskim poziomie ilość energii wymaganej do ich użytkowania, po uwzględnieniu warunków klimatycznych i potrzeb użytkowników,
- obiekty budowlane muszą być projektowane, budowane i rozbiegane w taki sposób, aby wykorzystanie zasobów naturalnych było zgodne z zasadami zrównoważonego rozwoju.

Poza podstawową Dyrektywą przedstawioną powyżej szereg dyrektyw odnosi się do zrównoważonego rozwoju budownictwa:

- w zakresie energetycznym
- dyrektywa 2002/91 w sprawie charakterystyki energetycznej budynków,
- dyrektywa 2006/32 w sprawie efektywności końcowego wykorzystania energii i usług energetycznych,
- dyrektywa 93/76 w sprawie ograniczenia emisji dwutlenku węgla przez poprawienie efektywności energetycznej;
- w zakresie ochrony środowiska
- dyrektywa 2002/49 w sprawie oceny i zarządzania hałasem w środowisku,

- dyrektywa 2006/12 w sprawie odpadów.
- Powyższe dyrektywy znalazły swoje miejsce w odpowiednich polskich ustawach i rozporządzeniach.

O niedostatecznym jeszcze ustawodawstwie w zakresie budownictwa zrównoważonego może świadczyć fakt, iż budownictwo w UE wytwarza 10% produktu globalnego, zatrudnia 7% siły roboczej, a zużycie energii wynosi aż 42% i emituje 35% gazów cieplarnianych [2].

Celem pracy jest przedstawienie obowiązujących aktów prawnych i wybranych publikacji z zakresu zrównoważonego rozwoju budownictwa na obszarach wiejskich.

Problematyka zrównoważonego budownictwa w ustawach

- Ustawa *Prawo ochrony środowiska* [3]
- W ustawie tej zdefiniowano zrównoważony rozwój „jako rozwój społeczno gospodarczy, w którym następuje proces integrowania działań politycznych, gospodarczych i społecznych z zachowaniem równowagi przyrodniczej oraz trwałości podstawowych procesów przyrodniczych, w celu zagwarantowania możliwości zaspokajania podstawowych potrzeb poszczególnych społeczności lub obywateli zarówno współczesnego pokolenia jak i przyszłych pokoleń”.

Zasada zrównoważonego rozwoju stanowi podstawę do sporządzania i aktualizacji koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju, strategii rozwoju województw, planów zagospodarowania przestrzennego województw, studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin oraz miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego. Są to dokumenty wyjściowe umożliwiające podejmowanie decyzji w zakresie projektowania inwestycji w postaci budynków lub budowli.

Ustawa *Prawo ochrony środowiska* narzuca na osoby biorące udział w procesie przygotowania i realizacji inwestycji oszczędne korzystanie z terenu, ochronę środowiska na obszarze prowadzonych prac, a w szczególności ochronę gleby, zieleni, naturalnego ukształtowania terenu i stosunków wodnych. Ponadto w Ustawie określono pojęcia ochrony powietrza, ochrony wód, powierzchni ziemi, ochronę przed hałasem, ochronę przed polami elektromagnetycznymi.

- Ustawa *O udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko* [4]

W niniejszej ustawie określono przedsięwzięcia wymagające przeprowadzenia oceny oddziaływania na środowisko, określono zakres prac analitycznych i oceny. Dotyczy to

wpływu przedsięwzięcia na:

- środowisko, zdrowie i warunki życia ludzi,
 - dobra materialne,
 - zabytki,
 - wzajemne oddziaływanie między ww. elementami,
 - dostępność do złóż kopalin.
- Ustawa *O planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym* [5]

W ustawie przedstawiono zasady tworzenia planów zagospodarowania przestrzennego na szczeblu krajowym, wojewódzkim, gminnym zgodnie z definicją zrównoważonego rozwoju. Określa zakres i sposób postępowania w sprawach przeznaczania terenów na określone cele, oraz zawiera ustalenia warunków zabudowy i zagospodarowania terenu.

- Ustawa *Prawo budowlane* [6]

Normuje ona działalność związaną z procesem inwestycyjnym od projektowania, budowy, eksploatacji aż do rozbiórki obiektu. W ustawie wielokrotnie są odwołania do pojęcia ochrona środowiska. Nie występuje natomiast określenie budownictwo zrównoważone. Od wszystkich uczestników procesu inwestycyjnego wymagane jest, aby obiekt budowlany spełniał wymagania podstawowe i był zgodny z zasadami zrównoważonego rozwoju. Zarówno pozwolenie na budowę jak i pozwolenie na rozbiórkę mogą być wydane po analizie oceny oddziaływania na środowisko.

- Ustawa *O wyrobach budowlanych* [7]

Ustawa określa zasady wprowadzania do obrotu wyrobów budowlanych. W zapisach ustawy ocena wyrobu pod kątem zasady zrównoważonego rozwoju nie odnosi się bezpośrednio do wyrobu, lecz do obiektu, w którym będzie wyrób zastosowany. Oznacza to, że przy dopuszczeniu wyrobu do wmontowania w obiekcie budowlanym decydujące o przydatności będą właściwości użytkowe i techniczne wyrobu przy ściśle określonym przeznaczeniu.

Zrównoważony rozwój w przepisach wykonawczych

Przepisy wykonawcze stanowią rozporządzenia i zarządzenia zawierające szczegółowe wymagania, np. w zakresie poziomów emisji, dopuszczalnych stężeń czynników szkodliwych, sposoby i warunki bezpiecznego usuwania wyrobów zawierających azbest, efektywności energetycznej.

W obszarze budownictwa rolniczego posługujemy się podstawowymi rozporządzeniami:

- *Rozporządzenie w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać budynki i ich usytuowanie* [8]

- Rozporządzenie zawiera wymagania w zakresie:
- zabudowy zagospodarowania działki budowlanej,
 - budynków i pomieszczeń,
 - wyposażenia technicznego budynków,
 - bezpieczeństwa konstrukcji,
 - bezpieczeństwa pożarowe,
 - bezpieczeństwa użytkowania,
 - higieny i zdrowia,
 - ochrony przed hałasem i drganiami,
 - oszczędności energii i izolacyjności ciepła.

Poszczególne działy rozporządzenia stawiają wymagania wpływające na projektowanie i realizację budynków zgodnych z zasadami zrównoważonego rozwoju, np. w dziale „Ochrona przed hałasem i drganiami” występuje zapis: „pomieszczenia w budynkach należy chronić przed hałasem. Poziom hałas oraz drgań przenikających do budynku nie może przekraczać wartości dopuszczalnych”. Wartości dopuszczalne podane są w Polskich Normach, Rozporządzeniach Ministrów, m.in. [10]. Wykaz Polskich Norm do stosowania w zakresie budownictwa zawiera Rozporządzenie [8].

- *Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać budowle rolnicze i ich usytuowanie* [9]

W rozporządzeniu nie występują określenia „zrównoważony rozwój” i „zrównoważone budownictwo”, jednak szereg wymagań zawartych w akcie prawnym ma na celu powstanie budowli zgodnej z zasadami zrównoważonego rozwoju.

Już na wstępie rozporządzenia występuje sformułowanie, że warunki określone w niniejszym rozporządzeniu zapewniają między innymi:

- odpowiednie warunki higieniczne i zdrowotne oraz ochronę środowiska,
- ochronę przed hałasem i drganiami,
- oszczędność energii i odpowiednią izolacyjność cieplną przegród,
- odpowiednie warunki użytkowe,
- ochronę uzasadnionych interesów osób trzecich.

W dalszych paragrafach uszczegółowiono wymagania techniczne budowli rolniczych, począwszy od ich lokalizacji, np. budowle rolnicze uciążliwe dla otoczenia powinny być odizolowane od przyległych terenów pasami zieleni średnio- i wysokopiennej, aż do wymagań w zakresie stosowanych materiałów budowlanych, np. zabronione jest stosowanie materiałów toksycznych i charakteryzujących się stężeniem naturalnych izotopów promieniotwórczych większym od dopuszczalnych stężeń i natężeń czynników szkodliwych dla zdrowia.

Inne dokumenty obejmujące problematykę zrównoważonego rozwoju budownictwa

Osobną grupą przepisów w przedmiotowym zakresie są dokumenty nie mające mocy nakazującej, lecz stanowiące zalecenia. Zalecenia są zgodne z aktami prawnymi obowiązującymi na terenie Polski i Unii Europejskiej, dodatkowo uwzględniają lokalną specyfikę rolnictwa i budownictwa. Informując, co jest dozwolone lub zabronione, kształtują właściwą postawę rolników-inwestorów i rolników-użytkowników.

Podstawowe zalecenia zawarte są w następujących dokumentach;

- *Kodeks dobrej praktyki rolniczej* [12]

W zakresie budownictwa obejmuje problematykę od ochrony krajobrazu, poprzez zagospodarowanie działki zagrodowej, aż do rozwiązań konstrukcyjnych budowli rolniczych służących ochronie środowiska np. płyt gnojowych, zbiorników na płynne odchody zwierzęce.

- *Standardy technologiczne dla gospodarstw rolnych* [13]

Publikacja w formie siedmiu tomów zawiera obszernie omówienie zaleceń dotyczących projektowania, realizacji inwestycji i eksploatacji nowoczesnych obiektów budownictwa rolniczego.

- *Publikacje naukowe* [14]

Istotnym elementem upowszechniania wiedzy w zakresie zrównoważonego rozwoju budownictwa wiejskiego są publikacje naukowe. Realizacja nowoczesnych obiektów inwentarskich zgodnych z zasadami zrównoważonego rozwoju wymaga wiedzy interdyscyplinarnej z zakresu ekonomii, ochrony środowiska, dobrostanu zwierząt, społeczeństwa.

Podsumowanie

Na podstawie analizowanych podstawowych aktów prawnych można stwierdzić, że występuje w nich problematyka zrównoważonego rozwoju i zrównoważonego budownictwa zgodna z przepisami UE. Brak literalnego zapisu

„zrównoważone budownictwo” nie przesądza o niskiej wartości aktu prawnego w tym zakresie.

Rozwój budownictwa na obszarach wiejskich, stan środowiska, wymagają zmiany postawy wobec planowania przestrzennego. W skali gospodarstwa dotychczasowe przepisy w zasadzie koncentrują się na budynku czy budowli. Należy uwzględnić fakt, że zarówno pojedynczy obiekt budowlany jak i całe gospodarstwo rolne tworzą złożony interaktywny system. Należałoby wprowadzić pojęcie efektywności środowiskowej budynków, w celu ustalenia planowanych nakładów finansowych, energetycznych, materiałowych, przeznaczonych na realizację nowoczesnego obiektu wraz z niezbędnym otoczeniem.

Obowiązujące od 2009 r. [11] świadectwa charakterystyki energetycznej budynków mające na celu działania redukcji emisji CO₂ niestety nie dotyczą praktycznie całego budownictwa rolniczego.

Wnioski

1. Należy upowszechnić wiedzę w zakresie zrównoważonego budownictwa. Problematykę zrównoważonego budownictwa należy wprowadzić do programu kształcenia doradców budownictwa rolniczego, w celu dalszego przekazania wiedzy inwestorom-rolnikom.
2. Narzędziem wspierającym wdrażanie zasad zrównoważonego rozwoju na obszarach wiejskich mogą być nowe kierunki badawcze:
 - oddziaływanie budowli na środowisko naturalne,
 - oddziaływanie budowli na środowisko wewnętrzne, których realizacji powinien podjąć się nowo powstały Instytut Technologiczno-Przyrodniczy. Byłoby to bazą dla tworzenia nowych aktów prawnych.
3. Obowiązek posiadania świadectwa charakterystyki energetycznej budynku należy rozszerzyć o budynki sektora rolnego.

Bibliografia

- [1] Dyrektywa Rady Wspólnot Europejskich Nr 89/106/EEC w sprawie zbliżania ustaw i aktów wykonawczych państw członkowskich dotyczących wyrobów budowlanych.
- [2] Dokument Komisji Wspólnot Europejskich COM 2007 z 21 grudnia 2007 860 wersja ostateczna „Inicjatywa rynków pionierskich dla Europy”.

- [3] Ustawa Prawo ochrony środowiska z dnia 27 kwietnia 2001 Dz. U. Nr 25, poz. 150 z 2008 z późniejszymi zmianami.
- [4] Ustawa O udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa, ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko z dnia 3 października 2008 r. Dz. U. Nr 199, poz. 1227 z późniejszymi zmianami.
- [5] Ustawa o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym z dnia 27 marca 2003 Dz. U. Nr 80, poz. 717 z późniejszymi zmianami.
- [6] Ustawa Prawo budowlane z dnia 7 lipca 1994 Dz. U. Nr 156, poz. 1118 z 2006 z późniejszymi zmianami.
- [7] Ustawa o wyrobach budowlanych z dnia 16 kwietnia 2004 Dz. U. Nr 92, poz. 881 z późniejszymi zmianami.
- [8] Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 12 kwietnia 2002 r. w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać budynki i ich usytuowanie. Dz. U. Nr 75, poz. 690 z 2002 r. z późniejszymi zmianami.
- [9] Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej z dnia 7 października 1997 r. w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać budowle rolnicze i ich usytuowanie Dz. U. Nr 132, poz. 877 z późniejszymi zmianami.
- [10] Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 2 września 2003 r. w sprawie minimalnych warunków utrzymywania poszczególnych gatunków zwierząt gospodarskich Dz. U. Nr 167, poz. 1629 z późniejszymi zmianami.
- [11] Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 6 listopada 2008 r. w sprawie metodologii obliczania charakterystyki energetycznej budynku Dz. U. Nr 201, poz. 1240.
- [12] Kodeks Dobrej Praktyki Rolniczej 2004. Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi. Ministerstwo Środowiska. Warszawa.
- [13] Standardy technologiczne dla gospodarstw rolnych. 2004. Instytut Budownictwa Mechanizacji i Elektryfikacji Rolnictwa. Warszawa.
- [14] Romaniuk W. Kierunki zrównoważonego rozwoju technologii i budownictwa w chowie zwierząt. 2010. Problemy Inżynierii Rolniczej 4(70)Falenty s. 121-127.

PRINCIPLES OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT OF RURAL CONSTRUCTION IN LEGISLATION

Abstract

Polish regulations on level of acts, edicts and Polish Norms include regulations of UE applying sustainable development. Not in all acts terminology of sustainable development, sustainable construction is used. In analyzed acts, legislators focus on individual objects. Lack of a holistic approach of impact of complex of buildings included in the farm on the environment is visible.

A DICTIONARY OF AGRICULTURAL ENGINEERING IN SIX LANGUAGES

Jest pierwszym tego typu słownikiem wydanym w Polsce.

Zawiera on ponad 13.350 wiodących angielskich terminów podanych w układzie alfabetycznym z odpowiednikami w języku polskim, niemieckim, francuskim, włoskim i rosyjskim.

Wydawca: PIMR Poznań.